

Onder de koppensnellers op Borneo
van Jan Oost

Voor deze heruitgave is dankbaar gebruikgemaakt van tekst op de website van Gutenberg.org. De eerste druk verscheen in 1916 bij H. ten Brink in Arnhem, als onderdeel van de *Juliana-bibliotheek voor jongens en meisjes, onder redactie van Nannie van Wehl (S. Lugten-Reys)*

Onder de koppensnellers op Borneo is een originele herdruk.
Wel is de spelling geactualiseerd.
Originele illustraties: Willem Hardenberg
Bewerking: Wijnand C. van de Meeberg
Technische realisatie: GigaBoek

In 2023 opnieuw uitgeven onder auspiciën van
Stichting De Laatste der Mohikanen
boeken die bekliven

www.delaatstedermohikanen.nl

De Laatste der Mohikanen

Promoot literair werelderfgoed en stimuleert de leeshonger

Van elk titel is een *gratis* e-book beschikbaar.
Steun ons en vertel ons uw eigen boekverhaal.

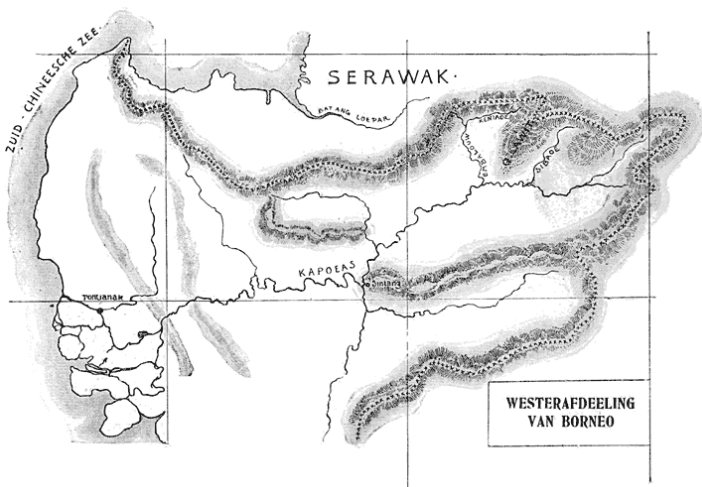
Bezoek de site:
elke week verschijnen er nieuwe 'oude' titels.

ISBN 9789085485193

Jan Oost

Onder de koppensnellers op Borneo

Met platen van Willem Hardenberg
en een kaartje van Westerafdeling van Borneo

Inhoud

I.	Een vriendendienst	5
II.	Op weg	17
III.	Bij de Kenjaoe-dajaks	26
IV.	Een onverwachte reisgenoot	38
V.	De gevaren van de Goenoeng-Lawit	49
VI.	Bij de Sibaoe-dajaks	60
VII.	De verrader	72
VIII.	De vervolging	80
IX.	De grote sneltocht	92
X.	De hinderlaag	102
XI.	Het geheim van de Sibaoe-dajaks	112
XII.	Terug in het land van de Sibaoe-dajaks	128
XIII.	Op zoek naar de diamanten	140
XIV.	De terugkeer van de overwinnaars	152
XV.	Slot	156

I. Een vriendendienst

Alvorens we ons verhaal aanvangen, is het misschien niet ondienstig nog even een blik te slaan op de kaart van Nederlands-Indië.

We zien hoe die eilandensnoeren zich slingeren om de linie. Merkt u wel op dat Borneo eigenlijk het middelpunt van alle eilanden is? Hoe het bijna van alle kanten omvlochten wordt door eilandengordels?

En toch, al schijnt het door ligging en grootte (22x Nederland!) het natuurlijk middelpunt, de kern van onze Oost, het is lange tijd het minst bekende, het minst betreden gebied van deze wonderere wereld geweest. En nóg valt de sluier van de geheimzinnigheid over duistere oerwouden en ongerepte wildernissen.

Tal van streken waren er vroeger in de binnenlanden, waar het slechts een enkele maal een Europeaan vergund was een blik te slaan op de sprookjesachtige schoonheid van de oernatuur; en in de diepste diepten van het tropische woud en in de donkerste spelonken van Borneo's bergstelsel heeft nog steeds nimmer een blanke de voet gezet.

Juist die raadselachtige geheimenissen van Borneo's natuur zijn de oorzaak dat meermalen wetenschappelijke expedities van de zeekust uit getracht hebben de stromen op te roeien, de bergen over te trekken, diep in de wouden te boren.

Koene en ondernemende mannen hebben moeilijkheden van allerlei aard getrotseerd, om telkens een slipje te kunnen oplichten van die geheimzinnigen sluier die daar het wonderere leven van de tropische natuur verbergt; die óók verholen houdt de schatten van edele metalen en diamanten, die er gedurende ontelbare eeuwen rusten in de schoot der aarde.

Hindernissen van allerlei aard! De natuur zelf schijnt gierig te zijn op haar schatten; onberekenbaar is zij, waar zij plotseling onverwachte versperringen opwerpt, die het voortgaan beletten. Haar wachters zijn de wilde dieren, die de reiziger bedreigen, en dik-

wijls ook de vijandelijke en bloeddorstige inboorlingen. En toch kan niets de mannen van de wetenschap bewegen hun tochten te staken.

En wat is nu het praktische gevolg? Wordt al die energie vruchteloos verspild?

Het antwoord wordt ons gegeven door een reeks zeer belangwekkende wetenschappelijke geschriften, en verder door de musea van de Europese grote steden, waar schatten van natuur- en gebruiksvoorwerpen de Westerling verbaasd doen staan en hem een flauw begrip geven van deze onbekende wereld.

Niet alle reizigers echter trachten met wetenschappelijke bedoelingen in de binnenlanden van Borneo door te dringen. Er zijn er ook die uitsluitend aangetrokken worden door het avontuurlijk leven in de wildernis; nog anderen gaan uit om, alleen vergezeld van een enkel vertrouwde inboorling, te zoeken naar goud en diamanten, ten einde later in een meer beschaafde wereld een rustig en gemakkelijk leven te kunnen leiden.

Het spreekt wel vanzelf dat de grotere plaatsen van Borneo bijna alle langs de kusten liggen. Zo ook Pontianak.

Pontianak ligt op de westkust, vlak onder de evenaar aan een van de monden van de Kapoeas.

Na deze korte inleiding beginnen we ons verhaal.

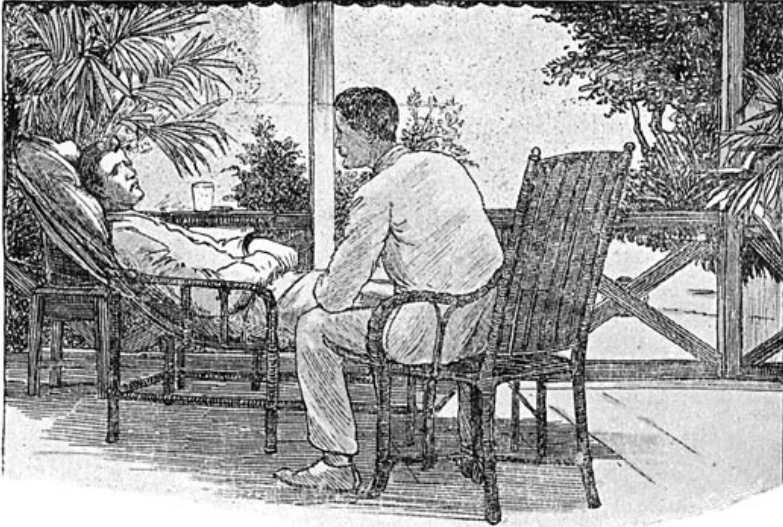
Op de achtergalerij van een kleine Europeesche woning te Pontianak lag op zekere avond in 188* een zieke in een gemakkelijke ruststoel en genoot van de avondkoelte, die aanwoei van over de zee.

De dag was als altijd heet geweest en zelfs voor gezonde mensen afmattend. Loodrecht had de zon haar stralen neer laten branden; gloeiend was zelfs de atmosfeer in de schaduw geweest; loodrecht was eindelijk de zon neergezonken; slechts enkele minuten had de schemering geduurd en nu, met de plotseling

Kees Smit, die evenals hij, na zijn reizen enige tijd te Pontianak vertoefde, vernam toevallig dat zijn oude vriend zich daar eveneens bevond en dat hij door een ernstige ziekte was aangetast.

Hij haastte zich tegen de avond hem op te zoeken. En hij zag dadelijk dat men hem helaas de waarheid voorspeld had; het zou de laatste maal zijn dat hun wegen zich kruisten.

Met zwakke stem begon de zieke te spreken en hij gaf zijn vriend nog eens de oude vertrouwelijke bijnaam uit hun diensttijd: 'Lange, je ziet het wel; het loopt met mij af. Ik zal de Negerikoud¹ niet meer terugzien. - Zit nou maar niet zo sip te kijken. Er is voor mij geen kruid gewassen. En och, ik ben al aan het idee gewend. Maar ik ben heel blij dat ik je nog één keer ontmoeten mag. Ik heb je nog iets heel belangrijks te zeggen. Je bent de vriend van mijn jongensjaren geweest en ook mijn enige beste vriend in dit vreemde land. Ten slotte ben jij de enige die gedurende mijn ziekte naar me omkijkt. Nu wil ik jou nog een dienst bewijzen.'

Hij haastte zich tegen de avond hem op te zoeken.

---

¹ Holland

II. Op weg!

Over de Kenjaoe-rivier voer een djaeloer, die stroomopwaarts geroeid werd door een stoere Maleier.

De stuurman van het ranke vaartuigje was een blanke. Deze was gekleed in een blauw katoenen pak; zijn beenen waren omwikkeld met beenwindsels, teneinde ze te behoeden tegen de beet van insecten; op zijn hoofd droeg hij een breedgerande, slappe strohoed.

De Maleier droeg op het naakte lijf slechts een vuilwitte pantalon; een zwart fluwelen mutsje, zoals de Maleiers gewoonlijk dragen, bedekte zijn hoofd.

Diep zakte het ranke vaartuigje in het water weg, slechts enkele centimeters bleven de boorden boven de oppervlakte. Het was dan ook zwaar geladen. De beide mannen hadden nogal veel bagage bij zich. Men zag enkele petroleumblikken, die thans de dienst van reistassen vervulden, een zwaar jachtgeweer en ten slotte een paar grote Dajakse kapmessen of 'parangs', die de reizigers een weg door het oerwoud moesten helpen banen.

Op de Kenjaoe-rivier voer een djaeloer

Moeizaam pagaaide de Maleier met een dajong¹⁰ het ranke vaartuigje tegen de stroom op, terwijl de Europeaan achterin gezeten, bij de talrijke en vaak zeer scherpe bochten van de rivier de djaloer behendig om de hoeken stuurde.

Waar het vaarwater een eind rechtuit liep, hielp hij een handje met roeien en dan schoot het lichte ding ineens veel sneller voort.

Een echte Borneose bosrivier, die Kenjaoe.

Het water was donkerbruin, bijna zwart. Tal van takken en massa's bladeren, die van de overhangende boomkruinen waren neergestort, werden door de stroom meegevoerd.

Zwijgend gleden ze voort over het donkere water.

Geen menselijk wezen was overigens te bespeuren. Verlaten lag daar de stroom; verlaten schenen de wildernissen langs de oever. Slechts nu en dan hoorde men door de stilte de geluiden van een paar vogels en het geschreeuw van een paar apen. Dan heerste weer het geheimzinnig zwijgen van de ongerepte oernatuur.

Met veel moeite en overleg stuurde Kees Smit de djaloer weer een hoek om. Weer lag een recht gedeelte van de rivier voor hem. Hij behoefde nu enige ogenblikken niet zo angstvallig op te letten en om de drukkende stilte te verbreken, zei hij: 'Er zijn heel wat bochten, Marti, en de stroom is sterk.'

'Ja, Toean,' antwoordde Marti. 'De rivier is moeilijk te bevaren voor twee man. En het zal nog wel erger worden, als we de riams bereiken en er grote stenen in het vaarwater beginnen te komen.'

'Bovendien zie ik dat de oevers hoger worden. We naderen het gebergte, Marti. Dan wordt de rivier smaller en de stroom sterker. We hebben tot nu toe weinig last gehad van boomstammen, maar die kunnen ons ook nog genoeg plagen.'

'Ja, heer,' antwoordde Marti en zweeg toen weer. Spraakzaam was hij nooit, en nu had hij al zijn aandacht nodig voor een nieuwe bocht in de rivier.

---

¹⁰ Pagaai = peddel = roeispaan

Ook Smit zweeg, om de dajong krachtiger te kunnen hanteeren.

Een vol uur ging voorbij in moeizame arbeid. Toen hervatte Kees: ‘Zou het nog lang duren voor we aan land moeten gaan? Dat kan dunkt me niet, want de oevers worden steeds hoger. En zodra het terrein beslist bergachtig wordt, moeten we de djaloeer aan de kant vastleggen en gaan lopen.’

Marti had in dienst van jagers en onderzoekers en later van Smit, reeds vele bosrivieren bevaren. Hij kende de betekenis van elk verschijnsel aan de oever of op het water. En toen hij, na de laatste opmerking van Kees, nog eens nauwkeurig had rondgespied, antwoordde hij: ‘Ik reken hoogstens nog op twee dagen, heer. Dan zullen we wel ongeveer de aanlegplaatsen van de Kenjaoe-dajaks bereikt hebben. Daar kunnen we het best aan land gaan. Ik heb gehoord dat ze nog al veel dorpen hebben. Daar zullen we dan ook wel voetpaden vinden.’

‘Ja, die zijn er zonder twijfel, Marti, daar kunnen we vast op rekenen. Konden we er maar even zeker op aan dat er ook een goed pad over het gebergte voert. Maar ik vrees dat juist het gebergte ons de meeste hindernissen zal bezorgen.’

‘Dat vrees ik ook, Toean,’ sprak Marti.

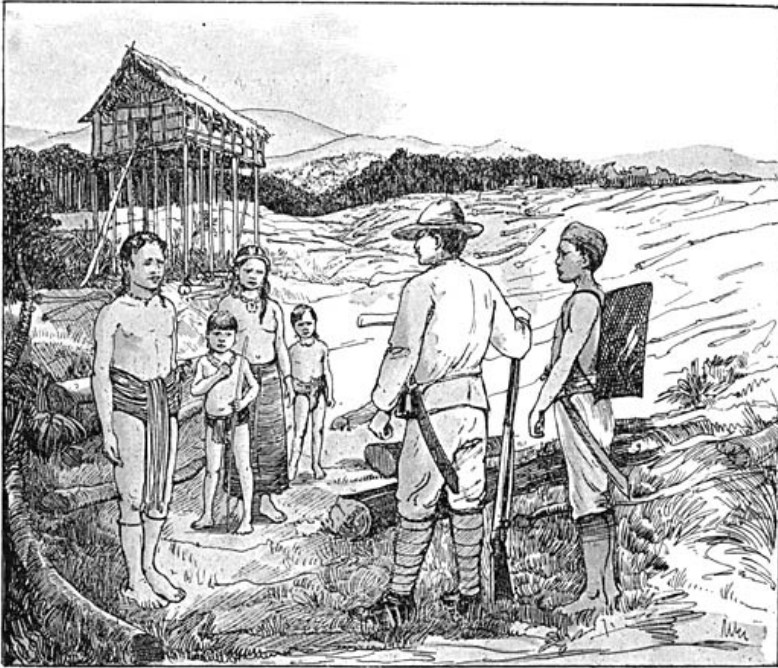
‘Doch moeilijkheden zijn er om te overwinnen, en dan, Marti, dan zijn we rijk!’ riep Kees vrolijk.

‘Misschien heer!’ antwoordde de bedachtzame Marti. Weer roeiden ze zwijgend voort, tot Marti riep: ‘Een boomstam!’

Midden over de rivier lag een zware boom, die de weg geheel versperde. Haastig legden ze hun bootje langs de stam aan. Beiden keken uit of er ook een doorgang was, doch ze konden niets bespeuren.

‘We moeten eruit!’ riep Kees.

‘Ja, heer,’ antwoordde Marti en stapte voorzichtig uit de djaloeer op de boomstam. Kees volgde en nu schoven ze met vereende krachten het vaartuigje over de hindernis.

Uit het huisje kwam een man tevoorschijn

‘Is dat nog ver en kunnen we daar gemakkelijk komen?’

‘Twee dagen lopen, heer.’

‘Dan kunnen we er morgenmiddag zijn,’ zei Kees tot Marti. Hij wist wel dat een Dajak op reis gewoon is veel tijd te verpraten in de huizen die hij passeert.

‘Wij behoeven ons nergens op te houden, doch kunnen rechtstreeks naar het huis van Petinggi Datoek gaan,’ zei Marti.

‘Is dit het pad?’ vroeg Kees naar de andere zijde van de ladang wijzende.

‘Aoe,’ zei de man, tot wiens opluchting Kees en Marti weldra weer hun klimpartij over de boomstammen hervatten en spoedig daarna in het bos waren verdwenen.